

Nr 512

Av herr **Hedlund m. fl.**, *angående bostäder för pensionärer.*

(Lika lydande med motion nr 425 i Första kammaren)

Ordnandet av en god bostadsförsörjning för pensionärerna får för närvarande ses som en av de allra väsentligaste frågorna inom åldringsvården. I ett som vårt land med allmänt sett hög standard och goda ekonomiska förutsättningar borde det vara självklart att de gamla, vilkas insatser för det nuvarande välståndet inte får förbises, beredes möjlighet till en ålderdom i personligt disponerade hem och bostäder så länge inte ohälsa gör speciell vård nödvändig. Tyvärr måste konstateras att förutsättningar för en sådan ålderdom saknas för många folkpensionärer och att många pensionärs bostadsförhållanden inte fyller de krav, som numera anses självklara för mycket stora delar av den aktivt verksamma befolkningen.

Tillfredsställande förhållanden och möjligheter för pensionärerna är givetvis inte beroende av enbart bostadsfrågan. Det är också en ekonomisk fråga, och det är en fråga om de gamlas möjligheter att få vård och tillsyn i sina hem. Så länge folkpensionerna inte är på väsentligt högre nivå än som nu är fallet, har den ekonomiska frågan emellertid en avgörande betydelse. Det måste konstateras att folkpensionerna inte ger ekonomiskt underlag för en bostad av i och för sig önskvärd standard. Det har inte varit möjligt att få till stånd en utbyggnad av folkpensioneringens grundförmåner i tillfredsställande takt, men givetvis måste målet för folkpensioneringen vara att ge alla pensionärer en god grundtrygghet, så att speciella tillägg eller bidrag för t. ex. hållande av bostad blir överflödiga. Det synes dock inte möjligt att få till stånd en så snabb och radikal förbättring att de nuvarande bostadsproblemen därigenom blir lösta inom avsevärd tid. Vidare måste uppmärksammas att det är nödvändigt inte endast med åtgärder för att ge folkpensionärerna ekonomiska möjligheter till en bostad utan också för att skapa tillgång på lämpliga pensionärsbostäder.

Det speciella bostadsstödet till pensionärerna utgår nu i två former, pensionärsbostadsbidrag och kommunalt bostadstillägg. Pensionärsbostadsbidraget bekostas helt av staten och avser att tillsammans med kommunalt bostadstillägg täcka kostnaden för en bostad, för vilken standard, utrustningskrav m. m. finns angivna i kungörelsen om pensionärsbostadsbidrag. Bidragets storlek är beroende av skatteunderlaget i den kommun som är i fråga. Som exempel kan

nämnas att högsta bidrag, 625 kr., utgår i fråga om kommuner med under 24 skattekronor. Bidrag i medelläge, 475—375 kr., utgår vid ett skatteunderlag av 30—33:99 skattekronor per innevånare. Lägsta bidrag, 175 kr., utgår då skatteunderlaget är 40 skattekronor eller däröver per innevånare. Enligt vår mening ligger bristerna i pensionärsbostadsbidragets konstruktion främst i att det grundar sig på skatteunderlag som inte längre är aktuella och att bidraget redan vid ett skatteunderlag som ligger avsevärt under medelskattekraften blir av så ringa omfattning att stimulansen till ordnandet av pensionärernas bostadsfråga till väsentliga delar går förlorad.

Till de kommunala bostadstilläggen utgår statsbidrag. Detta är så konstruerat att kommunen skall svara för två procent av bidraget per antalet skattekronor per innevånare (1/5 procent per varje 10-tal skatteören) och staten för återstoden. Den kommunala delen är dock maximerad till 60 %. Skatteunderlagsdifferentieringen är emellertid föråldrad. Kommunens maximandel 60 %, uppnås redan vid ett skatteunderlag av 30 skattekronor per innevånare, medan medelskattekraften i landets kommuner vid 1961 års taxering uppgick till 47:63 skattekronor per innevånare och numera torde överskrida 50 skattekronor. Till följd av denna eftersläpning i skatteunderlagsberäkningen men också till följd av att folkpensionärernas andel av befolkningen företer mycket stora skillnader mellan olika kommuner, är skillnaden mellan såväl utgående bostadstillägg som kommunens kostnad för desamma synnerligen stor mellan olika kommuner. Härvid är att märka att ett högt bostadstillägg ingalunda regelmässigt är förknippat med hög kostnad per skattekrona räknat för kommunen. Det motsatta förhållandet synes vanligare. Det förekommer att kommuner med endast några hundratal kronor i bostadstillägg per skattekrona räknat har en kostnad för dessa som flera gånger överskrider motsvarande kostnad i kommuner där bostadstilläggen är flera gånger större. Enligt vår mening är en förhållandevis genomgripande förändring av grunderna för samhällets stöd till pensionärernas bostadsförsörjning nödvändig om dessa konsekvenser skall kunna elimineras.

Vid tillskapandet av en annan ordning på området bör uppmärksammas att kommunernas medverkan är nödvändig om en tillfredsställande lösning skall kunna uppnås. Statens organ har inte den lokala kännedom, kännedom om personliga förhållanden och möjligheter, konkret kunskap om bostadsmöjligheterna på orten etc. som är nödvändiga om pensionärernas bostadsfråga skall kunna lösas på ett smidigt sätt och under personligt hänsynstagande. Man torde också kunna utgå från att kommunerna är positivt inställda till en medverkan, om blott de ekonomiska möjligheterna och konsekvenserna blir rimliga. Aldringsvården åvilar i princip kommunerna. I åldringsvården ingår bostadsfrågan som en synnerligen väsentlig och grundläggande del. Det skulle således kunna anses fördriktigt att ordnandet av pensionärernas bostadsfråga principiellt vore lika förpliktande för kommunerna som t. ex. hållandet av ålderdomshem. Ett sådant betraktelsesätt synes konsekvent, inte minst emedan såsom nämnts inflyttning

på ålderdomshem bör undvikas så länge hälsoskäl ej gör det nödvändigt. Under den bestämda förutsättningen att för olika kommuner likvärdiga och rimliga ekonomiska möjligheter och villkor tillskapas är vi för vår del beredda att fullt ut biträda en sådan förpliktelse för kommunerna. Härav följer emellertid att det nuvarande stödet till pensionärernas bostadsförsörjning måste reformeras.

Enligt vår mening är två av huvudgrunderna för beviljande av pensionärsbostadsbidrag, pensionärens ekonomiska situation och kravet att bostaden skall ha en viss standard, i princip riktiga och bör utgöra grund även vid tillskapandet av ett nytt bostadsstöd till pensionärerna. Inträffar att pensionärens ekonomiska situation berättigar till bidrag men att bostaden inte fyller kravet på standard, skulle följden bli en förpliktelse för kommunen att genom förbättring av bostaden eller genom anskaffande av annan lämplig bostad tillse att standardkravet uppfylles. En sådan förpliktelse gör det nödvändigt med en stödform till bostadsförbättring av de nuvarande förbättringslånens karaktär. I många fall kan emellertid inte bostadsfrågan lösas genom förbättring av en redan befintlig bostad, utan uppförande av pensionärsbostäder kan bli nödvändigt. Här bör påpekas att pensionärsbostäderna inte bör vara kategoribebyggelse utan på ett naturligt sätt infogas i annan bostadsbebyggelse. För att inte kommuner som i relativt stor utsträckning måste uppföra pensionärsbostäder skall komma i ett sämre läge kan en speciell stödform vara erforderlig, t. ex. genom en räntefri stående lånedel eller ett direkt uppförandebidrag. Dessa spörsmål bör närmare övervägas vid den utredning som bör komma till stånd.

I fråga om den nya stödformens storlek bör eftersträvas att den, i likhet med vad som nu i princip är avsikten med pensionärsbostadsbidraget och det kommunala bostadstillägget tillsammans, skall vara på sådan nivå att den täcker kostnaden för en sådan bostad i vederbörande kommun, som väl fyller det uppställda standardkravet. I fråga om kostnadsfördelningen mellan stat och kommun skall enligt vår mening folkpensionskostnaderna i princip åvila staten. Från den utgångspunkten skulle staten helt svara för det nya bidraget. Med hänsyn till att kommunerna oundgängligen måste ha det avgörande inflytandet vid bedömningen av bidragsförutsättningarna och därmed vid beviljandet av bidraget kan emellertid hävdas att de även bör bidra till kostnaderna. Om kommunerna kompenseras på annat sätt, t. ex. genom grundbidragsprincipen, kan en kommunal kostnadsdel av rimlig storlek accepteras. En förutsättning är dock att denna kostnadsandel på ett likvärdigt sätt belastar olika kommuner. Det bör, även om s. k. millimeterrättvisa inte kan uppnås, eftersträvas att kostnaden att ge berörda pensionärer bostäder av ifrågavarande standard blir likvärdig i landets olika kommuner. Både skatteunderlaget per innevärdare och det relativa antalet berörda pensionärer måste således beaktas. Vad beträffar de ekonomiska prövningsgrunderna bör grunderna för det kommunala bostadstillägget kunna tjäna som utgångspunkt, men givetvis bör de justeringar som motiveras av bl. a. förändrat penningvärde och den allmänna inkomstutvecklingen vidtagas.

I detta sammanhang bör även påpekas att kommunernas ansvar för pensionärernas bostadsförsörjning och de statliga bidragen till iordningställande och uppförande av bostäder i detta syfte uppenbarligen måste gälla även de pensionärer som, oaktat de ej får del av här nämnda bidrag, ej har möjlighet att själva skaffa ändamålsenlig bostad. Vi förordar att nuvarande kommunala bostadstillägg och pensionärsbostadsbidrag omvandlas till ett efter dessa riktlinjer utformat enhetligt stöd till pensionärernas bostadsförsörjning och att härför erforderligt utredningsarbete snarast igångsättes.

Den reform och omläggning som här skisserats kan uppenbarligen inte genomföras på en enda gång. Särskilda övergångsbestämmelser kan bli erforderliga liksom inledningsvis vissa dispensmöjligheter, men givetvis ger detta inte anledning att dröja med reformens förberedelser. Det är tvärtom angeläget att vissa praktiska åtgärder redan nu vidtages i reformens riktning. Framst bör vissa ändringar genomföras i nu gällande bestämmelser för erhållande av pensionärsbostadsbidrag, vilka för övrigt är motiverade oavsett här förordade reform.

Pensionärsbostadsbidraget utgår nu i fråga om lägenheter i flerfamiljshus, för vilket tertiär- eller tilläggslån eller statlig ränteeftergift beviljats, samt lägenhet, som är inrymd i en- eller tvåfamiljshus, för vilket egnahemslån eller statlig ränteeftergift beviljats. I samtliga fall ställes kravet att lägenheten skall vara färdigställd tidigast den 1 juli 1946 och utrustad med anordningar för centraluppvärmning, vatten- och avloppsledningar och vattenklosett. I fråga om lägenhet i hus som nybyggt efter nämnda datum gäller därjämte att den skall vara utrustad med badrum eller duschrumbadrum. Dessa bestämmelser är alltför restriktiva och begränsade. Kommunerna kan inte anses ha tillräckliga möjligheter att med stöd av pensionärsbostadsbidraget bistå pensionärerna vid lösandet av bostadsfrågan. Vidgningar av möjligheterna bör därför genomföras. Dessa bör gälla dels den nämnda tidsgränsen för färdigställandet, dels kravet att statligt stöd i någon av de nämnda formerna skall ha utgått, dels det nu gällande kravet på hyresuppåtelse.

Vad beträffar kravet att lägenheten skall vara färdigställd tidigast den 1 juli 1946 torde icke kunna bestridas att en lägenhet, som färdigställdts före nämnda datum och underhållits väl, i åtskilliga fall uppfyller de standard- och utrustningskrav som gäller. Det torde inte heller kunna bestridas att åtskilliga lägenheter efter nämnda datum med statligt stöd förbättrats eller ändrats på sådant sätt att tidsgränskravet samt standard- och utrustningskravet måste anses uppfyllda. Omständigheten att statligt stöd ej utgått utgör dock hinder för pensionärsbostadsbidrag i sådana fall. Beträffande pensionärsbostadsbidrag i fråga om en- och tvåfamiljshus utgör bestämmelsen om egnahemslån eller statlig ränteeftergift i många fall ett hinder, särskilt i fall då huset ingår i jordbruksfastighet. En av pensionär bebodd lämplig bostad kan i sådana fall, t. ex. med hjälp av förbättringslån, vara färdigställd efter nu gällande tidsgräns, men ändå ej medföra rätt till pensionärsbostadsbidrag.

Bestämmelserna rörande pensionärsbostadsbidraget är vidare så utformade att bidraget kan utgå endast om pensionären är hyresgäst, således icke om han står som ägare till bostaden. Även härigenom sker ett ej önskvärt utestängande från möjligheterna till bidraget. En pensionärs ekonomiska situation kan inte anses vara bättre enbart av den anledningen att han står som ägare till ett en- eller möjligen tvåfamiljshus. Utgifterna för bränsle- och andra driftkostnader samt ränteutgifter och eventuella amorteringar torde i många sådana fall vara lika höga eller högre än hyreskostnaden för en lämplig bostad. Det måste anses oriktigt att ägandeförhållandet skall vara avgörande vid beviljande av pensionärsbostadsbidrag. Utgångspunkterna för bedömningen bör i stället vara vederbörandes ekonomiska situation och bostadens kvalitet. Från sådana utgångspunkter bör enligt vår mening pensionärsbostadsbidrag kunna beviljas även i fall då pensionären står som ägare till bostaden. Tillvägagångssättet i fråga om fastställande av bidraget, utbetalning m. m. i sådana fall blir annorlunda än vid hyresupplåtelse, men detta torde inte medföra några svårigheter.

Enligt vår mening bör således de för det nya stödet huvudsakliga grunderna, vederbörandes ekonomiska situation och bostadens standard och utrustning, redan nu börja tillämpas i fråga om det nuvarande pensionärsbostadsbidraget. Härigenom skulle en viss förberedelse komma till stånd för den förordade reformen. Det är nämligen uppenbart att den kategoriklyvning och det utestängande, som nu förekommer, än mindre kan accepteras vid den av oss förordade ordningen. Vi föreslår därför att beslut nu fattas om erforderliga ändringar i kungörelsen om pensionärsbostadsbidrag.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställes,
att riksdagen måtte

- I. besluta att pensionärsbostadsbidrag från och med den 1 juli 1962 må på i övrigt nu gällande grunder och i enlighet med vad i motionen anförts utgå även i fall då lägenheten är inrymd i hus, för vilket statligt bostadslån eller ränteftergift ej beviljats, och utan avseende vid tidpunkten för lägenhetens färdigställande samt även i fall då pensionären är ägare till den fastighet i vilken bostaden är inrymd;
- II. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att av ovan angivna beslut föranledda ändringar i kungörelsen den 29 augusti 1958 (nr 483) om pensionärsbostadsbidrag måtte vidtagas;
- III. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt tillsättande av särskilda sakkunniga för utredning och framläggande av förslag rörande pensionärernas bostadsförsörjning i enlighet med i motionen angivna riktlinjer, nämligen sammanförande av nuvarande pensionärsbostadsbidrag och kommunala bostadstillägg till en stödform, likvärdig

stödnivå för berörda pensionärer i olika kommuner, en mellan stat och kommuner rimlig och mellan olika kommuner likvärdig kostnadsfördelning samt åtgärder till befrämjande av kommunernas anskaffande av bostäder för pensionärer, samt

IV. beakta vad i motionen i övrigt anförts.

Stockholm den 26 januari 1962

Gunnar Hedlund

S. G. W. Wahlund

Lars Eliasson
i Sundborn

Nils G. Hansson
i Skegrie

Sven Vigelsbo

Per Svensson
i Stenkyrka

Gustaf Svensson
i Vä

Nr 513

Av herr **Nilsson** i Gävle **m. fl.**, om ökat byggande av daghem *m. m.*

(Lika lydande med motion nr 437 i Första kammaren)

Med hänvisning till motiveringen i motion nr 564 hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär skyndsamt utredning och förslag i syfte att under 1960-talet genomföra en sådan höjning av de allmänna barnbidragen att de uppgår till 100 kronor per månad, samt

att erforderliga åtgärder vidtages för att påskynda byggnadstakten i fråga om daghem, förskolor och eftermiddagshem.

Stockholm i januari 1962

Henning Nilsson

Helmer Holmberg

H. Hagberg